

Աննա Ալեքսանդրի
Ամբակունյան
1978 թ.

Նայ երաժշտարվեստի մեծ երախտավոր, ՀՀ արվեստի վաստակավոր գործիչ, արվեստագիտության թեկնածու, Երևանի Կոմիտասի անվ. պետական կոնսերվատորիայի պրոֆեսոր Աննա Ալեքսանդրի Ամբակունյանն անցել է շար բեղմնավոր և հեղափոխիչ ստեղծագործական ուղի: «Երաժշտությունն իմ կյանքն է»:

Այսպես է բնորոշել նա իր անմնացորդ նվիրումը դաշնամուրային արվեստին: Բազմաթիվ համերգներով հանդես գալով աշխարհի շար երկրներում, իր հանդիսատեսին նա հմայում էր անկրկնելի պրոֆեսիոնալ կատարումով

ԵՊԿ Երախտավորները

ԼԻԱՆԱ ԱՇՈՏԻ ՄԿՐՏՅԱՆ

Գաշնակահարուհի,
Ա. Բաբաջանյանի անվ. երաժշտական
մանկավարժական քոլեջի կոնցերտմայստեր

Ա. Ա. Ամբակունյանի կատարողական ժառանգությունը մեծ է և բազմաժանր՝ տեղ են գրել ինչպես հայ, ռուս, այնպես էլ արևմտակա շարքի շարք կոմպոզիտորների բազմաթիվ ստեղծագործություններ: Երաժշտական փառանքով օժտված հիանալի դաշնակահարուհին հայկական դաշնամուրային շարք ստեղծագործությունների առաջին կատարողն էր: Մեծ է նրա ավանդը հայկական երաժշտարվեստի զարգացման, փարսածման գործում: Ա. Ա. Ամբակունյանն իրեն համարել է ռուսական դաշնամուրային դպրոցի ներկայացուցիչ: Ուսումն ստացել է Երևանում՝ Ե. Հ. Խանկալյանյանի, իսկ այնուհետև Մոսկվայում՝ Կ. Ն. Բադմենովի և Լ. Ն. Օբորինի դասարաններում: Ժառանգելով ռուսական դաշնամուրային դպրոցի լավագույն ավանդույթները՝ Ա. Ա. Ամբակունյանն իր ամբողջ կյանքի ընթացքում ավելի է կատարելագործել և զարգաց

«Երաժշտությունն իմ կյանքն է» ԱՆՆԱ ԱՄԲԱԿՈՒՆՅԱՆ

ու արտիստական հմայքով: Ա. Ա. Ամբակունյանի կատարողական արվեստն աչքի էր ընկնում հնչողության գեղեցկությամբ, ձևաբանությամբ, արտահայտչականությամբ, երաժշտական կերպարների խորությամբ: Նրա համերգները նշանավորվում էին իրենց ստեղծագործական ներշնչումով, հեղինակային ոճի ըմբռնման խորությամբ, մտածողության ընդգրկումով, բնատուր արտիստականությամբ, փայլուն կատարողականությամբ և դառնում էին անմոռանալի իրադարձություն, երևույթ:

Իր կատարողական գործունեության ընթացքում նա հանդես է եկել անվանի շար դիրիժորների՝ Կ. Ս. Սարաջևի, Մ. Մ. Մալունցյանի, Տ. Հայնիկյանի, Մ. Բասարաբի, Ա. Ժյուրայրիսի, Ա. Կացի, Օ. Գուրյանի, Վ. Ալվազյանի, Է. Խաչատրյանի հետ և այլն: Հանդես է եկել և՛ մենահամերգներով, և՛ նվագել է փարբեր անսամբլների և՛ նվագախմբերի հետ: Ա. Ա. Ամբակունյանի կատարողական պրոֆեսիոնալիզմի շեղանակն ընթացքում մեծ ազդեցություն է ունեցել շիտունը այնպիսի հանրահայտ կոմպոզիտորների և երաժշտագետների հետ, ինչպիսիք են՝ Ա. Ի. Խաչատրյանը, Կ. Ս. Սարաջյանը, Ա. Հ. Բաբաջանյանը, Գ. Գ. Տիգրանովը, Ղ. Մ. Սարյանը և ուրիշներ:

րել դրանք: Ա. Ա. Ամբակունյանն ապրել ու ստեղծագործել է Հայաստանի համար այնպիսի մի ժամանակաշրջանում, երբ նոր էր ձևավորվում հայկական դաշնամուրային մասնագիտական դպրոցը: Նա իր անգնահատելի ավանդն է ունեցել այդ դպրոցի զարգացման գործում: Ավելի քան 50 տարի դասավանդել է Երևանի Կոմիտասի անվ. պետական կոնսերվատորիայում և դասախոսակել 100-ից ավելի երիտասարդ մասնագետներ: Նրանցից շատերը միջազգային մրցույթների դասիներին են, արժանացել են բարձր կոչումների, դասավանդում են երաժշտական ուսումնական փարբեր հասարակություններում:

Ահա այն համառոտ ցանկը դասախոսապրոֆեսորական կազմի, որին ճանաչել և շփվել են ուսումնառության փարբերներին: Էլեոնորա Ալեքսանդրի Ամբակունյան՝ Երևանի Կոմիտասի անվ. պետական կոնսերվատորիայի «Կատարողական արվեստի պարմության, տեսության և մանկավարժական պրակտիկա» ամբիոնի պրոֆեսոր, Բենեսա Ավետիսի Զուգուրյան՝ ԵՊԿ մասնագիտական ամբիոնի պրոֆեսոր, Իրինա Մարգարի Սեդրակյան՝ ԵՊԿ մասնագիտական ամբիոնի պրոֆեսոր, Իրինա Գեորգիի Տիգրանովա՝ ԵՊԿ պրոֆեսոր, Ալեքսանդր Շալվայի Գուրգենով՝ Անդրկովկասյան մրցույթի

ԵՊԿ Երախտավորները

դափնեկիր, մասնագիտական ամբիոնի պրոֆեսոր, 2001-2011 թթ. ամբիոնի վարիչ, Նինա Արտեմի Գևորգյան՝ ԵՊԿ մասնագիտական ամբիոնի պրոֆեսոր, Գալինա Մարտիրոսի Մելքոնյան՝ ԵՊԿ մասնագիտական ամբիոնի պրոֆեսոր, Լիլիթ Երվանդի Գրիգորյան՝ ԵՊԿ «Կադրաբարձարական արվեստի պատմության, տեսության և մանկավարժական պրակտիկա» ամբիոնի պրոֆեսոր, արվեստագիտության թեկնածու, Իրինա Սարգսի Հակոբյան՝ ԵՊԿ մասնագիտական ամբիոնի պրոֆեսոր, Անդրեյկոնյանյան մրցույթի դափնեկիր, Նաիրա Սարգսի Հակոբյան՝ ԵՊԿ մասնագիտական ամբիոնի դասախոս, որպես կոնցերտմայստրեր համերգներով հանդես է գալիս և՛ Հայաստանում, և՛ արտասահմանում, Աննա Միքայելի Խաչատրյան՝ ԵՊԿ մասնագիտական ամբիոնի դոցենտ, կոնցերտմայստրեր, Արմինե Սուրենի Սողոմոնյան՝ ԵՊԿ մասնագիտական ամբիոնի դասախոս, որպես մեկնակապարտ և անսամբլի արտիստ համերգներով հանդես է գալիս Հայաստանում և արտասահմանում, Գայանե Սարգսի Մարգարյան՝ ԵՊԿ մասնագիտական ամբիոնի պրոֆեսոր, արվեստագիտության թեկնածու:

Երևանի Կոմիտասի անվ. պետական կոնսերվատորիայի պրոֆեսոր Ի. Ս. Հակոբյանը Ա. Ա. Ամբակունյանի լավագույն սաներից մեկն է և նրա արվեստի արժանի ժառանգորդն ու հետևորդը: Սովորել է Պ. Չալոպյանի անվ. երաժշտական միջնակարգ դպրոցում, որը գերազանց ավարտելով, 1982 թ. ընդունվել է Երևանի Կոմիտասի անվ. պետական կոնսերվատորիա: Այն ևս գերազանց ավարտելուց հետո 1987-ին ընդունվել է որպես սրբաժողով և նույն թվականին դարձել իր պրոֆեսորի Ա. Ա. Ամբակունյանի ասիստենտը: Ի դեպ, պեպը է նշել, որ Ի. Ս. Հակոբյանի դիպլոմային ծրագրի կատարումը ՌԳ ժողովրդական արտիստ Վ. Վ. Գոռնոսյանի դասել է Մոսկվայի կոնսերվատորիայի լավագույն ավարտական ծրագրերի կատարման շարքին:

1985 թ., Բաքվում կայացած Անդրկովկասյան երաժշտ-կատարողների մրցույթին Ի. Ս. Հակոբյանը արժանացել է դափնեկիր կոչման: Շար էլույթներ է ունեցել Հայաստանի և նախկին Խորհրդային հանրապետությունների քաղաքներում՝ Մոսկվա, Կիև, Խմելնիցկի, Օդեսա, Լվով, Թբիլիսի և այլն:

Հիշարժան են նրա էլույթները հեռուստատեսությամբ և ռադիոյով: 2008 թ. արժանացել է ԵՊԿ պրոֆեսորի կոչման և վայելում է դասախոսապրոֆեսորական և մանկավարժական կազմերի հարգանքը մարդկային և պրոֆեսիոնալ արժանիքների համար:

Ի. Ս. Հակոբյանը սովորելով Ա. Ա. Ամբակունյանի դասարանում և ժառանգելով նրա դասավանդման մեթոդներն ու սկզբունքները, դրանք իր հերթին փոխանցել է իր ուսանողներին: Ի. Ս. Հակոբյանի դասարանում ուսանելու փորձերին (2000-2007 թթ.) ինչ զարմացնում էր, որ նա շար հաճախ ուղղումները կատարում էր մեջբերելով Ա. Ա. Ամբակունյանի խոսքերը:

Երբ պարտասպում էի Վ. Ա. Մոցարտի դաշնա-

մուրի և նվագախմբի F-dur 19-րդ Կոնցերտը, Ի. Ս. Հակոբյանը հաճախ էր հիշում իր սիրելի պրոֆեսորի ցուցումները: Ինչպես ասում էր Ամբակունյանը՝ «Կատարելով գլխավոր թեման դու պետք է ստանաս շտրիխների կատարյալ ճշգրտություն և դրանք պետք է դառնան կերպարների արտահայտման միջոց»: «Իսկ այս մասում (2-րդ մաս. - *Л.Մ.*) կարևոր դեր ունեն ֆրագները և այդ ֆրագների արտահայտիչ կատարումով է պայմանավորված երաժշտական մտքի բացահայտումը, իհարկե չնոռանալով Մոցարտի ստեղծագործություններին բնորոշ ներքին սահմանների, չափի զգացողության և արխիտեկտոնիկ կառուցվածքի մասին»: *Այնուհետև ավելացնում էր.* «Դու պետք է կարողանաս յուրաքանչյուր ստեղծագործության մեջ ընդգծել, արտահայտել արժեքավորը՝ երգեցիկ մեղեդին, շտրիխները, որոնք բացահայտեն երաժշտության բնույթը, տրամադրությունը և ոճը»: *Ի դեպ, հիշելով մի դրվագ:* Ուսումնառության փորձերին սիրում էի նվագել եռանդով, աշխույժ, դրամայիկ ստեղծագործություններ, որոնք ինչ բավական հաջողվում էին (քննական գնահատականներս դրա վառ ապացույցն են): Բայց 5-րդ կուրսում Ի. Ս. Հակոբյանը ընկրեց և ընդգրկեց վերոհիշյալ Կոնցերտը: Ես պեպը է կատարելի 2-րդ և 3-րդ մասերը: Սկսեցի կամակորոթություն անել և որոշել էի ամեն կերպ հրաժարվել այդ ստեղծագործությունը կատարելուց: Ինչ թվում էր, որ Մոցարտի զուսպ, ազնվական, հարմոնիկ, պարզ ու ներդաշնակ կառուցվածքներն իմ խառնվածքին բնորոշ չեն: Երկու ամիս չէի կարողանում հաշտվել այդ ստեղծագործության ազնվական մթնոլորտին: Եվ մի օր որոշեցի «շար լուրջ» խոսել Ի. Ս. Հակոբյանի հետ: Նա միշտ շար ջերմորեն էր ինչ վերաբերվում, և ես համոզված էի, որ պնդումներս կհասնեն իրենց փրամաքանական ավարտին: Բայց այն, ինչ կատարվեց այդ «լուրջ խոսակցության ժամանակ, ինչ համար անակնկալ էր»:

-Եթե դու ինձ չես հավատում, - ասաց Ի. Ս. Հակոբյանը, - և չես նվագելու այդ ստեղծագործությունը, ուրեմն լավ կլինի գնաս ուրիշ դասախոսի մոտ ուսումը շարունակելու:

Ինչպես ասում են՝ «ասոը ջուր» լցրեցին վրաս: Խոսք չէր կարող լինել ուրիշ դասախոսի մոտ սովորելու մասին: Ես շար զարմացած էի Ի. Ս. Հակոբյանի այդ հարցին սկզբունքային մոտեցմամբ: Ես այլընտրանք չունեի և սկսվեց աշխատանքը:

2005 թ. մայիս ամիսն էր... Քննական դիպլոմային աշխատանքը հանձնելու օրը: Ես և ուսուցիչս բարձրագույնք բեմ...

Կատարվեց այն, ինչ սպասում էինք և ինչի համար այդքան աշխատել էինք: 2-րդ մասը կատարելուց հետո հասկացա, որ կատարվում է ինչ-որ կարևոր բան, որը բավական հազվադեպ է լինում՝ (դաշիճում քար լուրջություն էր) ստեղծվել էր այնպիսի մթնոլորտ, որը վայել էր Մոցարտի երաժշտությանը... Իսկ 3-րդ մասից հետո հնչեցին ծափահարություններ, որոնք ընդունված չեն քննական կատարումների ժամանակ: Ելույթից հետո մեզ մոտե-

ցան փարբեր մասնագիտական ամբիոնների դասախոսներ: Հարկապես հիշարժան են պրոֆեսոր Ռ. Ա. Շուգարովի խոսքերը. «Դուք նվագում էիք շատ ներդաշնակ, իսկ Ձեր դասախոսը անգերազանցելի էր ձեզ նվագակցում, ինչը Ձեզ շատ ու շատ օգնեց, սրտանց շնորհավորում եմ Ձեզ»: *Իսկ քննական հանձնաժողովի նախագահ, Մոսկվայի կոնսերվատորիայի պրոֆեսոր Սևիդովը մոտենալով մեզ ասաց. «Ձեր կատարումը ես դատում եմ մոցարտյան երաժշտության լավագույն կատարումների շարքին»:* *Երբ մենք մնացինք երկուսով, Ի. Ա. Հակոբյանը խորամանկ հայացքով նայեց ինչ և ասաց. «Իսկ դու չէիր ուզում նվագել այդ ստեղծագործությունը»:* *Կոնսերվատորիան գերազանց ավարտելուն պես նույն 2005 թ. ընդունվեցի կապրոնդական ասիստենտուրա և շարունակեցի իմ մասնագիտական շեռքերումները: Ի դեպ, պետք է նշեմ, որ ինչ հնարավորություն ընչեռվեց և ես Կոնցերտը կապրոնեցի Ա. Սպենդիարյանի անվ. օպերայի և բալետի ազգային ակադեմիական թատրոնի նվագախմբի հետ, դիրիժոր՝ Վիլեն Վարդգեսի Չարչոլյան: Այ թե ինչ է նշանակում մանկավարժական և մասնագիտական կանխազգացում: Դասախոսս հասկացել էր, որ ես կարող եմ ընկալել և բացահայտել Մոցարտի երաժշտությանը բնորոշ սկզբունքները, իսկ ես չէի ուզում հասկանալ, որ պետք է անցնեմ մի նոր փուլ իմ ուսման գործընթացում: Այս առիթով դասերի ժամանակ, Ի. Ա. Հակոբյանը հաճախ ասում էր. «Անհրաժեշտ է զգուշությամբ և մտածված ընտրել ծրագիրը, պետք է անցնել ուսանողի համար բարդ երկեր, որտեղ նա կհաղթահարի որոշակի խնդիրներ և ստեղծագործություններ, որոնք կհամապատասխանեն նրա կատարողական հնարավորություններին, չէ՞ որ տարբեր են ուսանողների տեխնիկական պատրաստվածությունը, հուզական ներաշխարհը, ֆիզիկական դիմացկունությունը, նաև շատ կարևոր*

նշանակություն ունի ստեղծագործության երաժշտական կերպարների ճիշտ մեկնաբանումը: Չէ՞ որ երաժշտական կերպարը գուրկ է գեղանկարչության անմիջական տեսանելիությունից և տեսանելի, շոշափելի պատկերներ չի ստեղծում, այն զուտ մարդկային մտորումների և զգացումների արտացոլումն է: Հետևաբար, համեմատելով երաժշտական կերպարները բնության, քանդակագործության, գեղանկարչության, գրականության կերպարների հետ, փորձում ենք հասնել նրան, որ ուսանողը հստակ հասկանա, ըմբռնի ստեղծագործության ոճը և ճիշտ մեկնաբանի կերպարների գեղարվեստագեղագիտական բնույթը»:

Ունենալով կապրոնդական, քննական հարուստ փորձ և՛ որպես մեկնակապար, անսամբլի արտիստ, և՛ կոնցերտմայստրեր՝ Ի. Ա. Հակոբյանը սիրով է փոխանցել և փոխանցում գիրելիքներն իր բոլոր ուսանողներին և աշակերտներին:

«Դասավանդման պրակտիկայում ես հիմնվում եմ ամբակումյանական դասավանդման մեթոդների ու սկզբունքների վրա, սակայն իմ կատարողական գործունեության փորձն ու սկզբունքներն են ծնում ստեղծագործության մեկնաբանման նոր մոտեցումներ կապված պեղալավորման, հնչյունային երանգների հետ: Չէ՞ որ ստեղծագործությունների մեկնաբանումները ժամանակի ընթացքում չեն կարող փոփոխության չենթարկվել. դա կապված է կատարողական տարբեր կոնցեպցիաների հետ»:

Այսպիսով, Ի. Ա. Հակոբյանի դասարանում դասաժամն անչափ հեղափոխական աշխատանքային գործընթաց էր, որտեղ իշխում էին որոնումներն ու մրահողացումները, միաշուրջված բանականությանն ու հույզերին: Հեղափոխական հայացքով փորձում եմ հասկանալ, թե որտեղ էին ավարտվում ամբակումյանական դասավանդման մեթոդներն ու սկզբունքները և որտեղ էր սկսվում հակոբյանականը, և նկատ

Երաժշտական ՀԱՅԱՍՏԱՆ 3-4(42-43)2011

Ա. Խաչատրյան, Ի. Հակոբյան, Ա. Ա. Ամբակումյանի լսարանում, 1978 թ.

Ի. Ա. Հակոբյանի ավարտական քննությունները, Աննա Ալեքսանդրի Ամբակումյանի դասարան, Ի. Ա. Հակոբյան, Ա. Ա. Ամբակումյան, Գ. Ավակովա, Է. Ա. Ամբակումյան, 1984 թ.

ԵՊԿ երախտավորները

տում, որ չկար սահման նրանց գաղափարների, մտածողությունների, մեթոդների ու սկզբունքների միջև: Միաժամանակ, նրանցից յուրաքանչյուրի հավատարմքն էր՝ յուրաքանչյուր ուսանողի մեջ կերպել անհատականություն, ընդարձակել նրանց գեղարվեստական մտածողությունը, ծանոթացնել երաժշտական փարբեր ոճերին, հաղթահարել տեխնիկական դժվարությունները, փիրապելել ինտրոնացիային, երանգներին և յուրաքանչյուր սրեղծագործու-

թյուն կատարելիս ամենայն ճշգրտությամբ արտահայտել և ճիշտ մեկնաբանել կոմպոզիտորի մտածողությունը:

Աննա Ամբակումյանի սրեղծագործական գործունեության մասին իր երիտասարդ ուսանողները գրել են գրքեր և հոդվածներ: Այսօր էլ Ա. Ա. Ամբակումյանի ուսանողները հիշում են նրան մեծ երախտփրով:

Ի. Հակոբյան, Ա.Ա. Ամբակումյան, Պ. Ի. Չայկովսկու անվ. ՄԵՄԻ, 1980 թ.

Լ. Սկրոչյան, Ի. Ս. Հակոբյան, 2006 թ.

Ա. Սպենդիարյանի անվ. օպերայի և բալետի ազգային ակադեմիական բատրոնի նվագախումբ, դիրիժոր՝ Վիլեն Վարդգեսի Չարչոլյան, մենակատար՝ Լ. Սկրոչյան Կամերային երաժշտության տուն, 2006 թ.

Резюме

Пианистка, преподаватель музыкального педагогического колледжа им. А. Бабаджаняна *Ляны Ашотовны Мкртчян* "Anna Ambakumyan. Музыка - жизнь моя". В статье характеризуется роль одного из основоположников современной армянской фортепианной школы, профессора ЕГК А. А. Амбакумян а также приводится анализ принципов и методов работы профессора ЕГК Ирины Саркисовны Акопян, педагога автора статьи. Отдельно приводятся воспоминания, дается оценка методических и исполнительских принципов, которыми автор статьи овладела за годы учебы.

Summary

Pianist the Pedagogue of Musical Pedagogic College after A. Babajanyan *Liana Ashot Mkrtychyan*, - "Anna Ambakumyan. Music is my life".

In the article the author describes YSC professor Anna Aleksandr Ambakumyan's role in the activity of the Armenian modern piano school, who has been one of the founders of the mentioned school as well head of chair for many years. The author also analyzes the working methods and principles of Irina Sargis Hakobyan, who has been professor A. A. Ambakumyan's pupil, as well as the pedagogue of the author of the article. The article separately mentions her memories about the performance skills acquired during the years of study.